

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Fødevarerpolitisk redegørelse af 13/1 98 (Redegørelse nr. R 10).

Fødevarerministeren (Henrik Dam Kristensen):
RESUMÉ

Regeringen har med etableringen af Fødevarerministeriet ønsket at styrke indsatsen i forhold til fødevarerikkerhed og fødevarer kvalitet. Samtidig har regeringen ønsket at opnå en række administrative, kontrolmæssige og lovgivningsmæssige forenklinger.

Udviklingen i Danmark er afhængig af den internationale udvikling. Derfor er det vigtigt, at Danmark er i stand til at gøre sin indflydelse gældende i alle relevante internationale fora. Det giver oprettelsen af Fødevarerministeriet bedre mulighed for.

Regeringen vil både nationalt og internationalt arbejde for et højt beskyttelsesniveau. Regeringen vil ikke gå på kompromis med fødevarernes grundlæggende sikkerhed; den skal være i orden. Samtidig skal forbrugerne sikres gennemskuelig information, så de kan træffe reelle valg.

Regeringen fremlægger i denne redegørelse sine målsætninger for, hvordan Danmark kan bevare sin traditionelle position som foregangsland på fødevarerområdet til gavn for forbrugere, beskæftigelse og økonomi. Dette forudsætter en nøje koordinering af de offentlige ressourcer inden for forskning, regelfastsættelse og kontrol.

Konkret ønsker regeringen at forstærke indsatsen mod sygdomsfremkaldende mikroorganismer, f.eks. salmonella, og gennem en systematisk anvendelse af forsigtighedsprincippet at undgå forekomsten af forurenende stoffer i fødevarerne. Regeringen vil fortsætte den restriktive holdning til anvendelsen af tilsætningsstoffer og medicin. Regeringen mener, at forbuddet mod hormoner skal opretholdes og vil i EU arbejde for et forbud mod vækstfremmere.

Det er efter regeringens opfattelse afgørende for fødevarerikkerheden, at kontrolressourcerne anvendes optimalt, både fagligt og økonomisk.

Det er derfor regeringens hensigt at fortsætte linien med organisatorisk forenkling, der er startet med dannelsen af Fødevarerministeriet. Det skal ske gennem etablering af en enstrengt kontrolstruktur for hele fødevarerækeden.

Der skal være en alsidig fødevarerproduktion i Danmark. Det er vigtigt samtidig at sikre forbrugerne den nødvendige information for at kunne foretage et kvalificeret valg mellem de forskellige produkter. Det skal ske gennem en forstærket indsats på mærkningsområdet, herunder særlige mærker for produkter med særlige karakteristika, og på det generelle oplysningsområde.

Kostens sammensætning har en væsentlig indflydelse på befolkningens sundhedstilstand. Regeringen vil styrke forskningen både i kostens betydning for sundhed og sygdom og i hvilke faktorer, der påvirker befolkningens kostvaner. Det skal ske ved at udbygge og intensivere indsamlingen af kostdata. Regeringen vil fortsætte den generelle ernæringsoplysning både over for forbrugerne og i uddannelsessystemet.

Regeringen vil arbejde for, at fødevarerproduktionen skal foregå på en bæredygtig måde, både miljømæssigt, arbejdsmiljømæssigt og økonomisk, ligesom der skal tages hensyn til dyrevelfærd.

Regeringen er grundlæggende positiv over for nye teknologier inden for fødevarerproduktionen, men vil i hvert enkelt tilfælde fastholde en streng sundhedsmæssig og miljømæssig risikovurdering, som bygger på forsigtighedsprincippet.

Regeringen vil styrke fødevarerforskningen. Der skal ske en stærkere sammenkobling mellem forskning i råvarekvalitet og forskningen inden for den øvrige del af fødevarersektoren. For at sikre en fremtidig udvikling skal der sættes på en grundlæggende og strategisk forskning, der indebærer, at alle aspekter i fødevarerforskningen fra bord til jord/hav anskues ud fra en helhedsbetragtning.

1. INDLEDNING

Fødevarerikkerhed og fødevarer kvalitet er begreber, der i stigende grad har domineret både den offentlige og den politiske debat i de senere år. En væsentlig årsag hertil er den voldsomme udvikling, hele fødevarersektoren har gennemgået både teknologisk og produktmæs-

sigt. Det gælder lige fra produktionen hos den enkelte landmand eller fisker til forbrugernes store udvalg af højt forædlede fødevarer, eller populært sagt fra jord/hav til bord.

Samtidigt har debatten også rejst spørgsmålet, om i hvilket omfang forbrugernes krav og forventninger til fødevarerne bliver tilgodeset.

Gennem denne debat har det vist sig, at de hidtidige strukturer i den offentlige administration og kontrol på området ikke længere er tidssvarende.

Det er regeringens opfattelse, at hele fødevarereproduktionen og -forarbejdningen skal ses under eet. Dette gælder lige fra råvarens tilblivelse, via forarbejdningsleddene og til detailforhandlingen. Eventuelle problemer skal kunne spores gennem hele processen, således at løsningen kan søges så tæt på kilden som muligt.

Etableringen af Fødevarerministeriet ved regeringsomdannelsen den 30. december 1996 skal ses som et udtryk herfor. Det første led i processen har været etableringen af det nye Veterinær- og Fødevarerdirektorat pr. 1. juli 1997.

I denne situation har Regeringen med nærværende redegørelse ønsket at fremlægge hovedlinierne i sin fødevarerpolitik.

2. FØDEVAREPOLITIKKENS RAMMER

A. Nationalt

Fødevarereproduktionen i bred forstand, dvs. inklusive primær produktionen, hører til blandt de tættest regulerede erhvervsområder inden for dansk ret. Alene for forarbejdningssektoren er der i øjeblikket syv selvstændige love, med cirka 125 tilhørende bekendtgørelser og cirka 600 cirkulærer, vejledninger m.v. Regelmassen er tilvejebragt over en lang årrække, og tildels ud fra meget forskellige hensyn.

Der skal stilles strenge krav til fødevarereproduktion og -salg af hensyn til fødevarersikkerheden. Men reglerne skal være enkle og klare, så forbrugerne og producenterne bedre kan overskue dem. Derfor vil regeringen i begyndelsen af 1998 fremsætte forslag til en samlet fødevarerlov, der skal udgøre den samlede ramme for den danske fødevarereproduktion og forarbejdning.

Fødevarereproduktion og fødevarersikkerheden bør dog ikke styres alene gennem lovgivning. Regeringen har derfor nedsat det Rådgivende

Fødevarerudvalg, der består af repræsentanter for alle de involverede parter på området.

Udvalget har til formål at rådgive fødevarerministeren såvel i EU-spørgsmål som i andre fødevarerpolitiske spørgsmål. Fødevarerudvalget vil på grundlag af offentliggjorte kontrolresultater blive rådspurgt om kontrolstrategien inden for fødevarersektoren. Endelig vil Fødevarerudvalget have til opgave at medvirke til den fødevarerpolitiske debat og bl.a. arrangere høringer og andre bredere diskussioner om fødevarerpolitiske emner.

B. EU

Også på EU-plan er fødevarerområdet meget tæt reguleret, blandt andet som følge af den nødvendige harmonisering i forbindelse med etableringen af det indre marked. Den tætte EU-regulering indebærer, at råderummet for den nationale lovgivning på området er begrænset.

Reguleringen af fødevarerområdet er i EU-Kommissionen delt mellem flere generaldirektorer. Denne opdeling mellem forskellige generaldirektorater med hver sin reguleringsfilosofi har bl.a. bevirket, at lovgivningen er blevet unødigt kompliceret. Kommissionen har derfor i erkendelse heraf taget initiativ til at forenkle og sammenskrive reglerne på området. Forenklingen forventes hverken at medføre en substansmæssig ændring i forhold til gældende ret eller en sænkning af beskyttelsesniveauerne, og regeringen ser derfor positivt på Kommissionens initiativ.

Kommissionen har også – bl.a. i lyset af kogalskabssagen – taget initiativ til at etablere en egentlig fødevarerpolitik. Første skridt har været offentliggørelsen af en hvidbog om forbrugersikkerhed og en grøn bog om fødevarerpolitik i maj 1997. Regeringen ser meget positiv på grønbogen, da den er første tiltag fra Kommissionens side på at skabe en samlet forbrugerpolitik på fødevarerområdet.

Dette skift i retning af en væsentligt mere forbrugerorienteret politik afspejles også i Amsterdamtraktaten, hvor der i artiklerne 152 og 153 netop tages udgangspunkt i, at hensynet til beskyttelsen af den offentlige sundhed skal have en meget høj prioritet inden for alle traktatens politikområder. Traktaten forudsiger således, at Europaparlamentet inddrages i alle beslutninger på de veterinære og plantesundhedsmæssige områder, som direkte tager sigte på at beskytte den offentlige sundhed, således

som det hidtil har været tilfældet for de forslag vedrørende levnedsmidler, der har været baseret på traktatens art. 100 a. Herved sikres en betydelig grad af offentlig indsigt med sådanne forslag, og der åbnes mulighed for en grundig debat af disse sager.

C. *Internationalt*

Danmark har, som en betydelig fødevarereksportør, en helt klar interesse i et verdensomspændende samarbejde om at holde grænserne åbne for handel også inden for fødevarerområdet.

Danmark har været medlem af Codex Alimentarius siden 1966. Codex Alimentarius er et FN-organ under FAO og WHO, der har til formål at udarbejde globale standarder og retningslinier m.v. for fødevarer og fødevarerproduktion med henblik på at sikre forbrugerne sunde og sikre fødevarer og at lette den internationale samhandel. Standarder m.v., der vedtages i Codex Alimentarius, har ikke i sig selv nogen retskraft og er således ikke bindende for Danmark eller andre lande.

Betydningen af Codex Alimentarius standarder er forstærket væsentligt efter vedtagelsen af WTO-aftalen og aftalen om sundhed og plante-sundhed (SPS-aftalen), der bl.a. indebærer en forståelse af begrebet fødevarerikkerhed, der baseres på en vurdering af den konkrete risiko for menneskers sundhed. Dette indebærer, at en risikovurdering baseret på videnskabelig dokumentation for en konkret risiko har fået afgørende betydning for vurderingen af berettigelsen af eventuelle samhandelsrestriktioner.

Den linie, der begynder at tegne sig i WTO's tvistbilæggelsessystem, kan sætte lande med et meget højt beskyttelsesniveau under et vist pres, ikke mindst på grund af en meget stram fortolkning af SPS-aftalen, som opstiller et krav om, at al lovgivning skal være baseret på videnskabelige beviser.

Regeringen vil i forbindelse med den kommende revision af de internationale aftaler arbejde for, at disse udformes således, at der inden for WTO-systemet fastlægges kriterier, der skaber mulighed for at bevare og styrke høje standarder for hensyn til forbrugerne, dyrevelfærd, miljø og arbejdsmiljø.

3. *REGERINGENS FØDEVAREPOLITIK*

Fødevarerpolitikken er et meget komplekst område med mange aktører og mange forskellige interesser. Det er samtidigt et område, som er genstand for en betydelig interesse fra alle dele af det danske samfund.

Regeringen lægger tre hovedprincipper til grund for sin fødevarerpolitik, nemlig sikkerhed, gennemsækelighed og troværdighed.

A. *Fødevarerikkerhed*

Fødevarerens sikkerhed har den absolut højeste prioritet.

Dansk fødevarerpolitik har altid været kendetegnet ved en bred politisk opbakning til, at vores fødevarerproduktion både til det danske marked og til eksport skal være sikker. Det er fortsat et klart krav til al dansk fødevarerproduktion, at denne skal foregå under forhold, der sikrer, at produkterne ikke indebærer nogen sundhedsmæssig risiko for forbrugerne.

Udgangspunktet er, at det er den enkelte virksomhed, der er ansvarlig for, at de markedsførte produkter er sikkerhedsmæssigt i orden.

For at sikre overholdelsen af denne grundlæggende forudsætning overalt i fødevarerækken er der opbygget et betydeligt offentligt autorisations- og kontrolsystem.

Et af hovedformålene bag dannelsen af Fødevarerministeriet er netop at sikre en optimering og effektivisering af denne offentlige kontrolindsats.

Denne offentlige kontrol kan med fordel i vidt omfang suppleres af egenkontrol på den enkelte virksomhed. Det offentliges rolle vil på disse virksomheder komme til at bestå i både en løbende kontrol og en godkendelse og overvågning af egenkontrolprogrammerne. Egenkontrol skal således være en styrkelse af forbrugersikkerheden.

Egenkontrolsystemer er for tiden under etablering på en lang række fødevarerproducerende virksomheder.

Sygdomsfremkaldende mikroorganismer m.v.

Antallet af sygdomstilfælde som følge af zoonoser og andre mikroorganismer såsom Salmonella, Listeria, E-coli O157, Campylobakter m.fl. har været stigende i en årrække.

Stigningen i forekomsten af zoonoser har været tilskrevet en række forskellige faktorer, rækkende fra foderstofferne over staldsyste-

merne til hygiejnen ved forarbejdningen og hos forbrugerne, uden at det har været muligt at pege på en enkelt årsag hertil.

Regeringen har derfor etableret Dansk Zoonosecenter, som er et samarbejde mellem Veterinær- og Fødevedredirektoratet, Statens Veterinære Serumlaboratorium, Plantedirektoratet, Sundhedsstyrelsen og Statens Seruminstitut. Centeret har som sit hovedformål at opklare og forebygge levnedsmiddelbårne sygdomme hos mennesker. Denne aktivitet agter regeringen at fortsætte og styrke.

Årsagerne til og spredningen af disse sygdomme skal bekæmpes. Derfor vil regeringen intensivere overvågningen af disse sygdomme og de sygdomsfremkaldende mikroorganismer med henblik på at klarlægge smitteveje og -årsager.

På en række områder har det været muligt at løse problemerne hen ad vejen, men specielt vedrørende salmonellasituationen på fjerkræområdet er situationen ikke tilfredsstillende.

Dette er baggrunden for, at regeringen for knap et år siden har iværksat en omfattende treårig plan for bekæmpelse af salmonella i slagtekyllinger og æg. Planen skal i løbet af 1997-1999 sikre at salmonellaen udrydes i danske fødevarer. Planen går ud på gennem en løbende udsanering af inficerede besætninger at reducere salmonellaforekomsten til et niveau, hvor man kan sikre forbrugerne fuldt salmonellafri produkter. For slagtekyllinger er der allerede set fremskridt som følge af planen, men inden for ægproduktionen har det været nødvendigt at ændre strategien for at nå målet om salmonellafrihed. Indsatsen har i de sidste måneder af 1997 været koncentreret om at kunne sikre, at der ikke blev indsat nye salmonellainficerede høns og kyllinger i stedet for dem, der blev slagtet.

Regeringen vil fortsætte kampen mod salmonella for at sikre rene fødevarer. Regeringen vil i 1998 fortsætte handlingsplanen mod salmonella for både æg og slagtekyllinger.

Regeringen har taget initiativ til, at der i begyndelsen af 1998 kan ske mærkning af de æg, der kommer fra salmonellafri besætninger.

Regeringen vil løbende følge salmonella-handlingsplanen for både æg og kyllinger og vil tage yderligere skridt, hvis der opstår problemer med at nå målsætninger om salmonellafrihed.

Pesticidrester

Anvendelsen af pesticider har i dag stor betydning for fødevarereproduktionen. Samtidig er der stor fokus på pesticidanvendelsen. Regeringen har derfor nedsat et udvalg skal uafhængig sagkundskab, som bl.a. skal foretage en vurdering af de samlede konsekvenser af en afvikling af pesticidforbruget inden for jordbrugserhvervene.

Anvendelsen af pesticider indebærer en risiko for en uønsket forekomst af disse stoffer i fødevarer. Dette kan være både i form af restkoncentrationer som følge af anvendelse af midlerne og i form af baggrundsforurening.

Det er regeringens holdning, at grænseværdierne for pesticidrester skal fastsættes under hensyn til forsigtighedsprincippet og så lavt som overhovedet muligt. Der skal ske en løbende tilpasning af grænseværdierne i takt med ny viden.

Dette forudsætter en fortsat aktiv dansk deltagelse i både EU og Codex Alimentarius samarbejdet med den løbende fastsættelse og justering af disse grænseværdier, ligesom det forudsætter en løbende effektiv pesticidkontrol- og overvågning.

Medicinrester

Eksistensen af effektive medicyntyper til behandling af sygdomme hos mennesker og dyr er et meget stort gode.

Dette gælder i relation til den animalske produktion ikke mindst for de forskellige antibiotikapræparater. Overdreven antibiotikaanvendelse øger risikoen for dannelse af resistente bakteriestammer, hvilket i værste fald kan føre til, at sygdomme, der i dag relativt let kan behandles med antibiotika, ikke længere vil kunne behandles effektivt.

Regeringen finder det uacceptabelt, at en sådan situation kan opstå. Det er derfor regeringens klare opfattelse, at antibiotika og anden medicin alene bør bruges målrettet i sygdomsbekæmpende øjemed, og at anvendelsen af f.eks. antibiotika til vækstfremmende formål skal forbydes.

Regeringen forbød i 1995 anvendelsen af Avoparcin til vækstfremmende formål, efter at Statens Veterinære Serumlaboratorium havde påvist risiko for menneskers sundhed. Dette forbud blev efterfølgende godkendt af EU og er nu gældende i hele fællesskabet. Regeringen har iværksat tilsvarende undersøgelser af de

øvrige godkendte vækstoffremmere og vil forbyde disse, såfremt der påvises tilsvarende risici.

Regeringen vil fortsætte arbejdet i EU og i andre internationale fora for at få forbudt vækstoffremmere.

Regeringen vil indføre en afgift på anvendelsen af vækstoffremmere, så de økonomiske fordele ved anvendelsen af vækstoffremmere bliver minimeret.

Regeringen vil ikke acceptere, at det forekommer restkoncentrationer af medicin i fødevarerne, som overskrider de fastsatte grænseværdier. Regeringen har derfor gennemført en stramning af dyrlægeoven, der har været medvirkende til en kraftig nedgang i medicinforbruget i landbruget.

Regeringen vil stramme kontrollen med ordineret af medicin til den enkelte besætning.

Den løbende overvågning tyder på, at problemet med restkoncentrationer er overordentligt begrænset i Danmark.

Det er regeringens holdning, at de videnskabeligt fastsatte grænseværdier skal fastsættes under hensyn til forsigtighedsprincippet og så lavt som overhovedet muligt. Grænseværdierne skal løbende justeres på baggrund af ny viden. Regeringen vil fortsat føre en effektiv kontrol med forekomsten af restkoncentrationer i kød og mælk.

Hormoner

Anvendelsen af hormoner eller stoffer med hormonal virkning med henblik på at fremme væksten hos husdyr har været forbudt i Danmark siden 1953.

Det er glædeligt at kunne konstatere, at der er bred politisk opbakning til at fastholde denne linie, og at den løbende kontrol – både den offentlige og forskellige private undersøgelser – synes at bekræfte, at der ikke foregår ulovlig brug af sådanne hormonstoffer i Danmark.

Spørgsmålet om anvendelse af hormoner til vækstoffremmende formål er nu reguleret inden for rammerne af EU, hvor der ligeledes gælder et totalt anvendelsesforbud. Dette totalforbud er for visse stoffers vedkommende i øjeblikket genstand for en tvistbilæggelsesprocedure anlagt af USA i WTO-systemet.

Det er regeringens holdning, at det hidtidige totalforbud inden for EU mod anvendelsen af hormoner m.v. til vækstoffremmende formål skal opretholdes.

Tilsætningsstoffer

Der bliver i dag anvendt en lang række af tilsætningsstoffer i fødevarereproduktionen. Nogle steder bruges de velbegrunder, bl.a. af hensyn til fødevarerens sikkerhed. Men mange steder bliver der brugt flere end nødvendigt.

Det er regeringens målsætning at begrænse brugen af tilsætningsstoffer mest muligt. Det er regeringens holdning, at tilsætningsstoffer kun skal tillades

- hvis det er sundhedsmæssigt ubetænkeligt,
- hvis det ikke medfører en vildledning af forbrugerne, og
- hvis tilsætningsstofferne opfylder et teknologisk behov.

Det er endvidere regeringens målsætning, at basislevnedsmidler helt skal friholdes for farvestoffer.

På grund af Det Indre Marked foregår reguleringen af tilsætningsstoffer primært på EU-plan. Regeringen vil både generelt og i enkelt-sager arbejde for at sikre ovenstående målsætninger.

Det fremgår af EU-reglerne, at alle EU-lande skal etablere overvågningssystemer af tilsætningsstoffer i fødevarer. Danmark har for hele EU påtaget sig at udvikle de nødvendige metoder til at etablere disse overvågningssystemer. Overvågningen vil i første omgang koncentrere sig om nitrit, nitrat, sulfid, polyoler, visse farvestoffer og intense sødestoffer.

For at have det bedst mulige grundlag at vurdere tilsætningsstoffer på, vil regeringen styrke forskningen i og overvågning af tilsætningsstoffernes sundhedsbetydning.

Udover ovennævnte forsknings- og overvågningsprojekt, vil der i 1998 blive startet et nyt projekt om de sundhedsmæssige virkninger af aromastoffer og regeringen vil give information om tilsætningsstoffer til virksomheder og forbrugere.

Allergi

Der er en stigende opmærksomhed på de overfølsomhedsproblemer, der er forbundet med fødevarer. Mange danskere lider af forskellige former for fødevarerallergi.

- Regeringen vil derfor
- øge indsatsen for at klarlægge omfanget af fødevarerallergi og
 - skærpe kontrollen med forekomst af allergifremkaldende ingredienser.

Ingrediensmærkning er et godt redskab for mennesker med allergiproblemer til at undgå allergener.

Derfor vil regeringen arbejde for

- at der gennemføres fuld ingrediensmærkning for alle fødevarer,
- at der i første omgang indføres obligatorisk mærkning i alle tilfælde af kendte allergener, som f.eks. æg, fisk, sulfid, jordnødder, mælk og kornsorter med gluten samt
- at ingrediensmærkningen gøres mere forståelig for forbrugerne.

B. Fødevarekvalitet og forbrugeroplysning

Smag og behag er forskellig fra menneske til menneske, og folk prioriterer deres fødevarerforbrug meget forskelligt. Det er således helt individuelt, hvordan den enkelte forbruger i forbindelse med det konkrete indkøb afvejer de forskellige parametre, det være sig pris, oprindelse, fremstillingsmåde, næringsværdi, indhold af tilsætningsstoffer m.v.

Forudsætningen for, at den enkelte forbruger kan træffe et kvalificeret valg mellem de forskellige varer på markedet, er en generel viden om, hvordan man sammensætter en sund og ernæringsrigtig kost samt tilstrækkelige informationer om sammensætningen af den enkelte fødevarer.

Regeringen vil sikre rammebetingelserne for, at fødevarerækeden kan levere et bredt og varieret udbud af sikre og sunde fødevarer til forbrugerne, men det er klart, at det i den sidste ende må være op til den enkelte at sammensætte sin kost ud fra egne ønsker og muligheder. Forudsætningen herfor er, at alle relevante oplysninger stilles til rådighed for forbrugerne, både i form af mærkning af de enkelte produkter og i form af relevant information om ernæringsmæssige spørgsmål, herunder kostsammensætning.

Regeringen vil gennem etablering af mærkningsordninger gøre det muligt for forbrugerne at træffe et kvalificeret valg mellem produkter med forskellige kvalitetskarakteristika, f.eks. økologiske produkter og særlige kvalitetsprodukter.

Regeringen vil på enkelte områder fastholde en tæt lovmæssig kvalitetsregulering af fødevarer. Det gælder bl.a. de basale fødevarer såsom mælk og mælkeprodukter, og det gælder levnedsmidler til særlige ernæringsmæssige formål, f.eks. modermælkserstatninger, hvor sam-

mensætningen af produktet er af afgørende betydning for spædbarnets udvikling.

Mærkning

I et marked med et meget bredt udbud af fødevarer er det afgørende, at forbrugerne, når de køber ind, let og præcist kan finde de nødvendige oplysninger om varens sammensætning og egenskaber.

Gennemførelsen på EU-plan af mærkningsdirektivet i begyndelsen af 1980'erne var en betydelig forbrugerpolitisk landvinding, og reglerne er løbende blevet styrket.

Mærkningsreglerne kan forbedres yderligere. En række af de førende danske virksomheder mærker allerede i dag deres fødevarer udover de lovgivningsmæssige krav.

Regeringen vil arbejde for en styrkelse af mærkningsreglerne, således, at der udover en fuld ingrediensmærkning for alle fødevarer sikres

- at der gennemføres en kvantitativ mærkning,
- at der indføres oprindelsesmærkning,
- at det bliver obligatorisk at anføre fremstillings- eller pakkedato på varerne,
- at den simple næringsdeklaration bliver gjort obligatorisk for relevante produktområder, og
- at nye levnedsmidler, herunder genteknologisk modificerede produkter, mærkes.

Regeringen har taget en række initiativer for at sikre bedre regler gennem arbejdet i EU og Codex Alimentarius. Med EU-Kommissionens grønne bog er der fra EU's side givet signal om, at udviklingen går i retning af de danske ønsker. Regeringen vil fortsætte det aktive arbejde for at sætte spørgsmålet på den internationale dagsorden.

Regeringen har allerede taget skridt til en tættere kontrol med, at de eksisterende mærkningsregler overholdes. Der er iværksat en såkaldt vildledningskampagne for at sikre, at fødevarer ikke ved betegnelse eller særlig udformning af emballagen fremtræder på en måde, der er egnet til at vildlede forbrugerne med hensyn til den enkelte vares karakter og indhold. F.eks. skal jordbærsyltetøj indeholde jordbær.

Formålet med denne kampagne er dobbelt, idet kampagnen både vil øge gennemskeligheden af markedet for forbrugerne og samtidig sikre den enkelte producent, der laver gode og ordentlige varer, mod ublu konkurrence fra kvalitetsmæssigt ringere produkter.

Kvalitetspolitik

Der er behov for en styrkelse af produktionen af højkvalitetsfødevarer. Det skal for det første ske af hensyn til forbrugerne, der i lyset af den stigende velstand og mere kritiske holdninger til fødevarer i stadigt større omfang efterspørger højkvalitetsvarer i bred forstand. Det skal for det andet ske af hensyn til den danske fødevarerproduktions langsigtede udviklingsmuligheder. På langt sigt kan dansk fødevarerindustri med det høje omkostningsniveau ikke fortsat gøre sig gældende globalt set alene som leverandør af bulkvarer.

Dette behov forstærkes af, at der i en årrække har været et betydeligt prispres på alle led i fødevarerproduktionen, hvilket udover en voldsom rationalisering af produktionsprocesserne har medført et generelt pres på kvaliteten.

Regeringen har derfor iværksat en række tiltag med henblik på en generel styrkelse af produktionen af kvalitetsfødevarer, ikke mindst på forsknings- og mærkningsområderne. Både når det drejer sig om traditionel fødevarer kvalitet og nye parametre som dyrevelfærd og miljø. Initiativerne drejer sig f.eks. om forskning i staldsystemer, der fremmer dyrevelfærd, støtte til produktudvikling af økologiske fødevarer og kvalitetsmærket.

Regeringen har etableret en systematiseret offentliggørelse af kontrolresultater fra den offentlige fødevarerkontrol. Offentliggørelsen vil give forbrugerne et bedre grundlag for at vælge, og vil dermed også medvirke til at forbedre den ansvarlige producents vilkår. Offentliggørelsen vil i første omgang blive iværksat på enkelte specifikke områder for overtrædelser, der har resulteret i sanktioner eller omsætningsbegrænsninger.

Regeringen har allerede offentliggjort kontrolresultater om medicinrester i kød og mælk, salmonella i svineproduktionen og kvalitetskontrol med frugt, grønt og kartofler.

Det er regeringens hensigt ud fra de indhøstede erfaringer løbende at udvide ordningen om offentliggørelse af kontrolresultater, således at der inddrages flere områder, og der gives oplysninger om de enkelte producenter.

Der er en stigende interesse for fødevarer, og herunder for de vilkår fødevarerne er produceret under. Dette vedrører både de konkrete parametre som spisekvalitet og mere etiske parametre såsom f.eks. dyrevelfærd.

Økologi

Den økologiske produktion har oplevet en væsentlig omsætningsfremgang i de senere år og er nu fast indarbejdet i forbrugernes bevidsthed som et vigtigt alternativ til andre produktionsformer. Det er positivt, fordi økologien både har fordelagtige virkninger på miljø, fødevarer kvalitet og dyrevelfærd.

Det statslige økologikontrolmærke – det røde Ø – har været medvirkende til at sikre den økologiske produktions plads i det almindelige forbrugsmønster.

Regeringen finder det vigtigt at fastholde det statslige engagement i det røde Ø-mærke. Dette vil imidlertid ikke være til hinder for, at der vil kunne etableres selvstændige eller sideordnede økologikontrolordninger på privat basis, herunder også ordninger, der kombinerer økologi med udvalgte kvalitetsparametre.

Regeringen har nedsat et udvalg, der skal udarbejde kriterierne for at udvide økologibegrebet til også at omfatte ikke-opdrættede fisk (det blå Ø-mærke), og eventuelt også ikke-fødevarerrelaterede produkter (det grønne Ø-mærke).

Samtidigt må det forventes, at EU vedtager et eget økologikontrolmærke. Dette mærke vil ligeledes kunne anvendes alene eller sideordnet med det røde Ø-mærke. Reglerne for den animalske økologiske produktion må forventes at blive fuldt EU harmoniserede inden for en kortere fremtid, således som det allerede er tilfældet for den vegetabiliske produktion.

Regeringen har støttet den økologiske fødevarerproduktion. Det er bl.a. sket ved at gennemføre langt de fleste anbefalinger i regeringens »Aktionsplan for fremme af den økologiske fødevarerproduktion i Danmark.«

Regeringen vil støtte en fortsat bæredygtig udvikling af den økologiske fødevarerproduktion. Der vil 1998 være øgede bevillinger til markedsføring og afsætning af økologiske fødevarer og der vil blive givet støtte til produktudvikling. Regeringen vil fortsat give økonomisk støtte til omlægningen til økologisk landbrug.

Regeringen har fremlagt en samlet økologilov i Folketinget. Loven indeholder en skærpelse af kontrolreglerne, så troværdigheden om økologimærket kan fastholdes.

Regeringen støtter, at den offentlige sektor, herunder amter og kommuner, som led i en grøn indkøbspolitik i stigende omfang efterspørger økologiske fødevarer. Derfor er der på finansloven for 1998 afsat midler til, at kommu-

ner og amter kan etablere systemer, der fremmer økologiske indkøb. For statens indkøb for kantiner bliver der lavet nye regler, der lægger større vægt på anvendelse af økologiske råvarer.

Kvalitetsmærkning

Det er en generel og gammel sandhed, at kvalitet koster penge.

Udviklingen inden for afsætningen af økologiske produkter har vist, at mange forbrugere er villige til at betale ekstra for produkter med særlige karakteristika.

Det kræver for det første, at forbrugerne har sikkerhed for, at de får, hvad de betaler for. Og for det andet, at produkterne forhandles bredt i dagligvarebutikkerne. Tingene hænger sammen. Hvis der er tillid til, at produkterne er af højere kvalitet, vil forbrugerne købe dem. Et øget salg vil gøre det mere attraktivt at producere høj kvalitetsvarer, og dermed vil prisen falde. Det vil igen få salget til at stige, og hermed er udviklingen inde i en god cirkel. Tillid og troværdighed er altså altafgørende, hvis afsætningen af kvalitetsprodukter til en højere pris skal fremmes.

Som en konsekvens heraf har regeringen arbejdet for at etablere et statsligt frivilligt kvalitetsmærke, og Folketinget vedtog i sidste samling loven om kvalitetsmærkning. De detaljerede regler for okse-, kalve- og svinekød er nu udarbejdet og ordningen bliver sat i værk først i 1998.

Det er regeringens hensigt at udvide ordningen til også at omfatte andre produkter. Det er samtidigt regeringens hensigt, at mærket skal være dynamisk, således at kravene til mærket løbende kan skærpes.

Det statslige kvalitetsmærke vil som Ø-mærket kunne anvendes sideordnet med andre kvalitetsmærker og herunder også økologimærker. Det vil efter regeringens opfattelse være positivt, hvis kvalitetsmærket kan medvirke til at sætte en udvikling i gang, hvor også de forskellige brancher på eget initiativ etablerer egentlige kvalitetsmærker.

Sundhedsanprisninger og funktionelle fødevarer

Sundhedsanprisninger tillades i dag ikke ved markedsføring af fødevarer, uanset om produktets sundhedsfremmende virkninger kan dokumenteres. Forbuddet findes i EU-retten i direktivet om mærkning af levnedsmidler og findes i levnedsmiddeloven.

Den primære begrundelse herfor er ønsket om at forhindre, at frygt for sygdomme udnyttes ved salg af fødevarer. Desuden kan sundhedsanprisninger let være vildledende. Anprisningen af en bestemt fødevarer fokuserer på en enkelt sundhedsfremmende egenskab, og kan eventuelt medføre, at negative egenskaber ved varen ikke bliver nævnt. I virkeligheden kan den enkelte fødevarer kun være sund, når den indgår i en afbalanceret og varieret kost.

I takt med forøget viden om sammenhænge mellem kost og forebyggelse af sygdomme vil regeringen overveje, om det vil være til støtte for den offentlige ernæringsoplysning at åbne for visse typer af sundhedsanprisninger. Spørgsmålet diskuteres også i Codex Alimentarius, og Kommissionen har i sin grønne bog rejst spørgsmålet om anvendelse af sundhedsanprisninger som et emne for en fremtidig drøftelse.

Spørgsmålet om sundhedsanprisninger skal således ses i en større kostmæssig sammenhæng.

Regeringen har en restriktiv holdning til anvendelsen af sundhedsanprisninger. Hvis de på enkelte områder skal tillades, vil regeringen kræve,

- at udsagnene er sundhedsvidenskabeligt dokumenterede,
- at produkternes negative egenskaber samtidig oplyses, således at forbrugerne får et samlet indtryk af produktets egenskaber, og
- at produktet medfører en klar sundhedsmæssig fordel for befolkningen.

Regeringen vil, som led i den information forbrugerne skal have for at kunne foretage et bevidst valg, gå ind i en aktiv og åben drøftelse inden for EU og Codex Alimentarius om anvendelse af sundhedsanprisninger ved markedsføring af fødevarer.

Spørgsmålet om sundhedsanprisninger er for tiden aktuelt i forbindelse med funktionelle fødevarer. Forøget viden om sammenhænge mellem kost og sundhed samt avanceret levnedsmiddelteknologi har resulteret i en produktudvikling, som sigter på fødevarer med en særlig sundhedsfremmende virkning.

Regeringens udgangspunkt er, at funktionelle fødevarer ikke kan erstatte en sund og varieret kost.

Funktionelle fødevarer har hidtil primært været fremstillet ved at tilsætte eller fjerne en bestemt ingrediens i et eksisterende levnedsmiddel, men i fremtiden må det forventes, at funktionelle fødevarer i stigende grad kan

fremstilles ved påvirkning af levnedsmidlets grundsubstans.

Man ved i dag, at det ikke kun er gammelkendte næringsstoffer, som har sundhedsmæssig betydning, men at mange andre stoffer, som findes i fødevarer, kan have en sygdomsforebyggende effekt. Vores viden om, hvilke stoffer det er, er imidlertid mangelfuld. Funktionelle fødevarer er derfor ikke et alternativ til sund kost, men kan måske i fremtiden indgå som et element i forbedringen af befolkningens kostvaner.

Det er vigtigt, at nye levnedsmidler, herunder også funktionelle fødevarer, underkastes en sundhedsmæssig vurdering inden markedsføringen.

Regeringen vil opstille videnskabelige kriterier til vurdering af funktionelle fødevarers sikkerhed og sundhedsfremmende effekt.

Regeringen vil fortsætte samarbejdet med erhvervslivet og forbrugerne om udviklingen af sunde og ernæringsrigtige fødevarer gennem videnskabelig og økonomisk bistand til forskning og produktudvikling.

C. Arbejdsmiljø

Arbejdet i landbruget og fiskeriet er fortsat præget af mange alvorlige arbejdsulykker, ligesom tungt og hurtigt akkordarbejde i forarbejdningsindustrien medfører mange nedslidningsproblemer.

Disse problemer skal først og fremmest løses gennem en bedre tilrettelæggelse af arbejdet og en øget indsats på arbejdsmiljøområdet. Regeringen har med ændringer i arbejdsmiljølovgivningen taget væsentlige skridt hertil. Blandt andet er kravene til virksomhedernes arbejdspladsvurdering og sikkerhedsorganisation blevet ændret. Det er nu vigtigt, at intentionerne i regeringens arbejdsmiljøhandlingsplan »Et rent arbejdsmiljø år 2005« efterleves på de enkelte virksomheder.

Regeringen vil fortsat lægge vægt på løsningen af arbejdsmiljø- og arbejdsskadeproblemerne, både inden for fødevarerpolitikken, inden for rammerne af den generelle arbejdsmiljøindsats i samtlige erhverv og i udformningen af forskningsprogrammer.

På det egentlige fødevarerpolitiske område kan der også gøres en indsats. Regeringen mener, at konsekvenserne for arbejdsmiljøet bør indgå ved risikovurderingen af nye fødevarer.

D. Miljø

Danmark har traditionelt haft en både betydelig og intensiv animalsk produktion. Det vil også fremover være den animalske del, der skal bære en betydelig del af den danske fødevarerproduktion.

Hvis dette skal være muligt uden skadevirkninger på miljøet, kræver det en fortsat styring af såvel placeringen af produktionsenhederne som af gødningshåndteringen. Der skal både tages hensyn til husdyrgødningens effekt på miljøet og til eventuelle smitstoffer og andre faktorer i gødningen, der kan have sygdomsmæssig betydning.

Regeringen vil leve op til vandmiljøplanens målsætninger med hensyn til nitratudledningen. Regeringen lægger stor vægt på at sikre den bedst mulige udnyttelse af husdyrgødningen og vil tage de nødvendige skridt til at beskytte såvel grundvand som vandløb og danske farvande mod nitratforurening.

Vedrørende landbrugets udledning af kvælstof til miljøet vil regeringen udmønte den politiske aftale om vandmiljøet på en måde, der sikrer målsætningerne. Det vil ske inden udgangen af januar 1998.

Det er ikke muligt at høre op med brugen af pesticider fra den ene dag til den anden. Men indsatsen må skærpes med henblik på en kraftig reduktion af forbruget. Regeringen har forbudt en række af de aktivstoffer der tidligere blev anvendt som pesticider.

Pesticidhandlingsplanen opstiller en række klare reduktionsmål, ligesom der arbejdes for en fortsat bæredygtig udvikling af den økologiske fødevarerproduktion.

Regeringen mener, at der er brug for en forstærket indsats for at begrænse anvendelsen af pesticider. Regeringen vil derfor fremlægge forslag om en forhøjelse af den nuværende pesticidafgift.

EU's landbrugspolitik er ud fra en miljømæssig vinkel uhyre vigtig. Det har derfor længe været en mål for regeringen, at der skete en større integration af miljøhensyn i landbrugspolitikken, hvilket bl.a. kom til udtryk i de danske forslag op til regeringskonferencen.

Vedrørende fiskeriets miljøforhold henvises til regeringens fiskeripolitiske redegørelse.

E. Dyrevelfærd

Samtidig med at en række traditionelle sygdomsproblemer i husdyrholdet er blevet løst i efterkrigsperioden med en betydelig forbedring

af dyrevelfærden til følge, har intensiveringen af husdyrbruget i de seneste årtier medført en række andre dyrevelfærdsproblemer.

Regeringens indsats på dette område foregår på to fronter. Dels gennem regulering af de dyrevelfærdsmæssige forhold i forbindelse med dyrehold og -transport, dels gennem en intensiv forskning i alternative driftssystemer. Der er således i de kommende år afsat betydelige midler til en fortsat indsats på dette område.

På EU-plan er der i de senere år sket en markant forbedring af de fælles regler på området, hvilket regeringen hilser med tilfredshed. Ikke blot indebærer dette reelle forbedringer for et meget stort antal husdyr, det sikrer også imod eventuelle forsøg på omgåelse af disse krav gennem flytning af produktion til lande med et lavere beskyttelsesniveau. Der er dog tale om minimumsregler, der ikke hindrer enkelte lande i at indføre strengere regler på eget område.

Det er regeringens hensigt at sikre velfærden for produktionsdyrene bedst muligt ved at arbejde for bedre vilkår i forbindelse med opdræt, transport og slagting. Regeringen vil arbejde for dette både nationalt og i EU.

Nationalt vil regeringen sammen med erhvervet vurdere, hvor der kan gennemføres skærpede krav til dyrevelfærd, herunder i forbindelse med om- og tilbygninger.

I særdeleshed inden for den moderne svine- og fjerkræproduktion kan der være grundlag for at få tilvejebragt nye regler. Der bør i højere grad fokuseres på etiske hensyn, herunder hensynet til dyrenes behov, frem for i så vidt omfang som hidtil at fokusere på produktionsøkonomien.

Regeringen agter på den baggrund i indeværende samling at fremkomme med forslag til en ny lov om hold af svin, der i videre omfang end hidtil inddrager den etiske dimension. Udviklingen i den danske svineproduktion bør således være præget af, at hensynet til dyrenes velfærd kommer til at spille en mere central rolle.

Ved udarbejdelsen af nye regler om svineproduktion skal landbrugets organisationer naturligvis inddrages, men der kan allerede nu påpeges en række områder, der påkalder sig særlig opmærksomhed. Det gælder bl.a. bevægelsesfrihed, strøelse, arealkrav og fuldspaltegulve.

Regeringen finder det her ud over påkrævet, at den danske fjerkræproduktion gøres til et indsatsområde.

Produktionen af slagtefjerkræ har i de sidste årtier været inde i en rivende udvikling, hvor det er lykkedes at gøre produktionen stadig mere rationel og effektiv.

I den udvikling har der kun i yderst begrænset omfang været fokuseret på dyrenes velfærd.

Regeringen agter derfor at tage initiativ til drøftelser med fjerkræbranchen med henblik på gennemførelse af nye produktionsstandarder, der imødekommer behovet for at sikre dyrenes velfærd. Regeringen finder, at der bl.a. bør sættes ind over for spørgsmål om ben- og ledproblemer, lysprogrammer, arealkrav og flokstorelser.

Hertil kommer, at regeringen i videre omfang vil sikre, at den offentligt finansierede forskning i slagtefjerkræ mere målrettet rettes mod dyrenes velfærdsproblemer.

Regeringen agter derfor at opfordre Kommissionen til i dens arbejdsprogram for de kommende år specifikt at medtage dyrevelfærd som et element, der altid bør indgå og tillægges vægt, når der på landbrugsområdet – herunder i forbindelse med forhandlinger om støtteordninger – drøftes og udarbejdes nye regler. Hertil kommer, at det af konkurrencemæssige årsager er vigtigt, at der gælder ensartede regler for alle producenter i EU.

Regeringen vil fortsætte forskningen i alternative, dyrevenlige drifts- og opstaldningssystemer. Det er regeringens opfattelse, at resultaterne af denne forskning bør omsættes i praksis, når systemerne er færdigudviklede og afprøvede. Kun ved at sikre at de meget betydelige midler, der hvert år investeres i staldbyggeri, også investeres i de til enhver tid dyrevelfærdsmæssigt mest optimale systemer, opnås en positiv, dynamisk udvikling.

Det nye kvalitetsmærke indeholder herudover en række krav til dyrevelfærd. Disse krav vil blive skærpet i takt med, at minimumskraverne hæves.

F. Genmodificerede fødevarer

Genetisk modificerede fødevarer (GMO) og andre nye levnedsmidler, som hidtil ikke har været anvendt i EU i nævneværdigt omfang, skal underkastes en sundhedsmæssig og miljømæssig vurdering inden de kan markedsføres i medlemstaterne. Der er på EU-plan indført en fælles godkendelsesprocedure, som skal sikre, at nye fødevarer ikke indebærer sundhedsrisici.

Myndighedernes godkendelse af, at produkterne sundhedsmæssigt er i orden, er af væ-

sentlig betydning for såvel forbrugerne som industrien. Myndighederne skal kunne dokumentere over for offentligheden, at den sundhedsmæssige risikovurdering bygger på videnskabelige data og tager hensyn til forsigtighedsprincippet.

Forskningen udgør fundamentet for en udnyttelse af genteknologien og andre nye teknologier ved fødevarereproduktion. Det er væsentligt, at metoderne for den sundhedsmæssige risikovurdering konstant udvikles på internationalt plan inden for EU, OECD og WHO/FAO.

Regeringen vil fastholde kravet om en streng sundhedsmæssig og miljømæssig risikovurdering, som bygger på forsigtighedsprincippet. Regeringen vil samtidig fortsætte den aktive deltagelse i international forskning og videnskabeligt samarbejde på området.

Regeringen vil arbejde for at sikre en tilfredsstillende mærkning af produkter, der indeholder eller er fremstillet på grundlag af genmodificerede organismer, så forbrugerne får mulighed for at foretage et reelt valg.

Det kan ikke helt undgås, at der sker en begrænset sammenblanding af produkter med og uden GMO i forbindelse med transport og oplagring. Men regeringen vil undersøge mulighederne for at fastsætte en meget lav maksimumsgrænse for, hvor meget GMO, der må være i GMO-fri produkter.

G. Beskæftigelse og indtjening

Fødevarereproduktionen udgør inklusive de relevante forsynings- og følgeindustrier en af de største samlede erhvervsgren i Danmark.

Hele fødevarerektoren fra fiskeri og jordbrug til detailhandlen, og inklusive støtteehverv og rådgivning beskæftiger ca. 350.000 personer.

Dette udgør 22 pct. af den samlede beskæftigelse i den private sektor.

På grund af den geografiske spredning af primærproduktionen og dermed også af en del af service-, forsynings- og forarbejdningsvirksomhederne er den beskæftigelsesmæssige effekt af fødevarereproduktionen af endog meget stor betydning i visse egne af landet.

Samtidigt udgør fødevarereksporten en meget væsentlig del af den samlede danske eksport, og dermed af valutaindtjeningen. I 1995 udgjorde fødevarerektorens eksport ca. 107 milliarder kroner, hvilket var knap 30 pct. af den samlede danske eksport.

Der henvises nærmere til tabellen i bilag 1. (Ikke optrykt her).

Det er derfor af afgørende betydning både for beskæftigelsen og for den danske økonomi, at fødevarerektoren også fremover kan bevare sin konkurrenceevne på eksportmarkederne.

Regeringen vil arbejde for at sikre fødevarerektorens de nødvendige rammebetingelser for en fortsat positiv og bæredygtig udvikling.

H. Ernæringspolitik

Kostens sammensætning har væsentlig indflydelse på befolkningens sundhedstilstand. Det er dokumenteret, at usund kost øger risikoen for at få en række af de store folkesygdomme, herunder hjertekarsygdomme, visse kræftformer og følger af overvægt. Risikofaktorerne er især det høje fedtindhold og lave kulhydratindhold i den danske kost.

Regeringens ernæringspolitiske målsætninger

Det overordnede mål er at fremme sunde kostvaner med henblik på at forebygge sygdom og fremme sundheden. Med udgangspunkt i de nye nordiske næringsstofanbefalinger fra 1996 samt resultaterne fra den landsdækkende kostundersøgelse i 1995 kan der opstilles en ernæringspolitisk målsætning om, at befolkningens indtag af kulhydratrige fødevarer forøges, således at kostens indhold af kulhydrat udgør mindst 55-60 pct. af det samlede energiindtag, og at kostens samlede fedtindhold begrænses til højst 30 pct. af det samlede energiindtag, heraf maksimalt 10 pct. mættet fedt.

Dette skal ske gennem et forøget indtag af grøntsager, frugt og kornprodukter, en begrænsning af indtaget af smør, blandingsprodukter og hårde margariner, en udskiftning af fede mejeriprodukter med magre varianter, og et øget indtag af fisk.

Regeringen vil endvidere arbejde for, at udsatte befolkningsgrupper (spædbørn, unge, gravide og ældre) sikres en sund kost, at spædbørn ammes fuldt i de første fire til seks måneder, at der i højere grad fokuseres på de sociale, psykologiske og kulturelle aspekter ved mad og måltider, at borgernes viden om kostens betydning for sundheden øges, således at borgerne bedre bliver i stand til at sammensætte en sund og ernæringsrigtig kost.

Ernæringspolitiske virkemidler

De ovenfor beskrevne målsætninger kan kun opnås gennem en koordineret anvendelse af en række forskellige virkemidler, hvoraf oplysning og undervisning er langt det mest centrale. Det

er imidlertid en forudsætning for, at borgerne kan bruge deres viden om kost og kostsammensætning, at der er det fornødne udbud af fødevarer med de ønskede egenskaber, og at fødevarerne generelt er mærket udtømmende.

Ernæringspolitiske tiltag

De offentlige storkøkkener tilbereder ca. en halv million måltider hver dag, som tilbydes forskellige befolkningsgrupper, fra vuggestuebørn til syge og gamle. Madens sammensætning og kvalitet har stor betydning for helbredet og livskvaliteten for de mange mennesker, som ofte er afhængige af den offentlige kostforplejning i kortere eller længere tid. En ernæringsrigtig kost i den offentlige kostforplejning kan både forebygge sygdomme hos de berørte befolkningsgrupper, og lette helbredelsen i tilfælde af sygdom. Der er derfor store menneskelige og samfundsøkonomiske fordele ved at tilbyde god og velsmagende mad i den offentlige kostforplejning.

Udvalget for offentlig kostforplejning har i sin betænkning fra 1997 givet en række forslag til, hvorledes kvaliteten af den offentlige kostforplejning kan forbedres. En lang række af disse forslag kan iværksættes af de myndigheder, der er ansvarlige for den offentlige kostforplejning, hvilket primært vil sige amts- og primærkommunerne, og de enkelte institutioner.

Regeringen tilslutter sig anbefalingerne i betænkningen fra udvalget om offentlig kostforplejning.

Befolkningens kostindtag følges løbende ved at indsamle data over, hvad danskerne spiser, både for at kunne vurdere om de ernæringspolitiske målsætninger bliver opfyldt, og for at kunne vurdere eksponeringen over for skadelige stoffer.

Regeringen vil udbygge og intensivere indsamlingen af kostdata med henblik på at styrke forskningen både i kostens betydning for sundhed og sygdom, og i hvilke faktorer, der påvirker befolkningens kostvaner.

Den nødvendige viden om kostens betydning og sammensætning er af stor betydning for forbrugernes muligheder for at foretage et kvalificeret forbrugsvalg.

Det er derfor regeringens målsætning fortsat at lægge stor vægt på den generelle ernæringsoplysning, såvel over for forbrugerne som i uddannelsessystemet.

Regeringen har, som tidligere meddelt Folketinget, besluttet at overtage finansieringen af

det nuværende private ernæringsråd, der hidtil har været drevet primært af Den Almindelige Danske Lægeforening og Mejeriforeningen. Formålet hermed er at sikre rådets uafhængighed, således at det fortsat vil kunne danne forum for en videnskabeligt funderet ernæringsdebat.

Rådets medlemmer indstilles af en række videnskabelige selskaber og Levnedsmiddelcentret, således at ernæringsområdet sikres en bredt funderet videnskabelig basis. Endvidere deltager Forbrugerrådet i arbejdet.

Regeringen overtager finansieringen af Ernæringsrådet med virkning fra begyndelsen af 1998, ligesom man agter at lovfæste rådets virke i den kommende fødevarerlov.

I. Madkultur

Måltidet er samlingspunktet for mange mennesker i Danmark. Op mod 70% af børnefamilierne spiser fælles aftensmad mere end 5 gange om ugen. Og maden er ofte samlingspunktet, når venner og familie mødes.

Den danske madkultur er levende. Det er vigtigt at formidle viden om fødevarer, mad, madkultur og måltider med udgangspunkt i den danske madkultur. Det vil kunne skabe og videreudvikle en forståelse for maden og måltidet som en del af den danske kultur.

Vi skal bevare – for nogle af os genskabe – glæden ved god mad og gode danske råvarer. Det offentliges opgave er at rådgive om, hvordan vi gør de gode danske retter bedre uden at miste den gode smag.

Når man tager udgangspunkt i den danske madkultur, er det en forudsætning, at fødevarerne er af god kvalitet. Det er såvel den sundhedsmæssige kvalitet, ernæringsmæssige kvalitet, produktionsform, spisekvalitet og funktionsopfyldelse.

Der er mange muligheder for at forbedre spisekvaliteten, f.eks. modning, friskhedskriterier, spørgsmålet om vand i fødevarerne og fremstillingsprocessen.

Der er derfor behov for, at der i det offentlige system er en viden om en lang række forhold af betydning for fødevarernes kvalitet. Det vil være naturligt, at det offentlige i højere grad tager initiativer til og søger at afdække forhold vedrørende fødevarerens kvalitet både til brug for produktudviklingen og dermed producenterne og til gavn for forbrugerne og endelig til gavn for politikernes beslutningsgrundlag for en

sammenhængende fødevarer- og ernæringspolitik.

Regeringen vil støtte op om udviklingen af den danske madkultur. Regeringen vil i 1998 undersøge muligheden for at etablere Måltidernes hus. Huset skal indeholde aktiviteter i forbindelse med den danske madkultur. Det kan f.eks. være bibliotek, uddannelsesaktiviteter, informationscentre, konferencer mv.

J. Kontrolstrukturer

Det er regeringens opfattelse, at fødevarerproduktionen kontrolmæssigt bør ses under eet.

Det er efter regeringens opfattelse af meget væsentlig betydning for såvel forbrugere som virksomheder, at der sikres et ensartet, enkelt og enstrengt kontrolsystem over hele landet.

Samtidig lægger regeringen til grund, at kontrollen skal være gennemskuelig og troværdig, og at hensynet til tredjelandseksporten skal imødekommes.

Det er regeringens opfattelse at den eksisterende struktur, hvor fødevarerkontrollen er delt mellem 32 kommunale og fælleskommunale levnedsmiddelkontrolenheder af meget varierende størrelse samt en række forskellige statslige myndigheder, ikke i tilstrækkelig grad kan leve op til disse krav. Det er derfor regeringens hensigt at videreføre den organisatoriske forenkling, der er påbegyndt med dannelsen af Fødevarerministeriet, også på lokalt plan, således at der etableres en enstrengt kontrolstruktur for hele fødevarerekæden.

Den nye kontrolstruktur vil indebære en samling i en regional statslig struktur af de fødevarerrelaterede kontrolfunktioner, der i dag udøves af den kommunale levnedsmiddelkontrol, Veterinær- og Fødevarerdirektoratet, Plantedirektoratet og Fiskeridirektoratet. Denne regionale, statslige struktur vil blive baseret på et mindre antal kontrolenheder, hvorved man sikrer en optimal udnyttelse af kontrolressourcerne, både fagligt og økonomisk.

Herved sikres en ensartet kontrol over hele landet, ligesom der opnås fuldstændig enstrenghed i kontrolstrukturen for hele fødevarerekæden, fra hav eller jord til bord, og en forenkling af autorisations- og kontrolforholdene for en række virksomheder.

Disse regionale kontrolenheder vil samtidigt kunne få en sådan størrelse, at de ud over selve kontrolfunktionen også vil kunne udfylde en rolle som et regionalt videncenter på højt

niveau, og dermed kunne være en kvalificeret sparringspartner for de berørte virksomheder.

Omlægningen af kontrolstrukturen vil indgå som en del af regeringens kommende forslag til en ny fødevarerlov.

De kommunale levnedsmiddelkontrolenheder er oftest organiseret i kommunale eller fælleskommunale enheder, der også udfører opgaver på miljøområdet. En ændret tilrettelæggelse af fødevarerkontrollen vil derfor også få konsekvenser for tilrettelæggelsen af denne del af miljøkontrollen.

Regeringen har derfor iværksat en undersøgelse, der skal belyse kosekvenserne for det kommunale miljøkontrolarbejde af gennemførelsen af regeringens forslag med henblik på at der fremlægges forslag til, hvorledes miljøkontrollfunktionen fremover kan varetages.

Iværksættelsen af regeringens forslag til ændret kontrolstruktur på levnedsmiddelområdet vil først ske efter at resultatet af undersøgelsen foreligger.

K. Informationsvirksomhed

Velinformerede forbrugere og erhvervsdrivende er en forudsætning for, at forbrugerne kan foretage et reelt valg, og dermed for at markedet kan fungere, og for at man kan få en meningsfuld offentlig debat på fødevarerområdet.

Information om fødevarer kommer fra mange sider, men den største del kommer uden tvivl fra fødevarerindustrien og detailhandelen i form af mærkning, reklamer, brochurer m.v. Enkelte virksomheder har yderligere givet forbrugerne mere generelle oplysninger om fødevarerne, om ernæring, kostsammensætning og praktiske forhold. Veterinær- og Fødevarerdirektoratet er ligeledes aktive på området for mere generel fødevarerinformation. Fødevarerministeriet har startet et forsøg med forbrugerinformation direkte i butikkerne på Fyn og enkelte andre steder i landet. Det sker i et samarbejde med detailhandlen. Bliver forsøget en succes, vil ordningen blive gjort landsdækkende.

Regeringen mener, at information om fødevarer ikke blot er meget værdifuld i sig selv, men at den er afgørende nødvendigt for at forbrugerne kan foretage et tilstrækkeligt kvalificeret forbrugsvalg. Det er derfor regeringens hensigt at fortsætte og styrke det offentlige engagement i forbrugeroplysning. Det vil i 1998 bl.a. ske ved,

– at Fødevarerministeriet giver forbrugerinformation direkte i detailhandlen,

- at udnytte internettet i øget omfang til forbrugerinformation
- at lave information om hygiejnespørgsmål, bl.a. om salmonella
- at lave undervisningsmateriale til skolerne
- at lave information til allergikere
- at lave forbrugerinformation om aktuelle emner som økologi, gensplejsning mv.

Samtidig ønsker regeringen at styrke den kvalificerede debat på fødevarerområdet, hvorfor man i forbindelse med etableringen af Fødevareministeriet har etableret et rådgivende fødevarerudvalg, bestående af repræsentanter for en lang række aktører på fødevarerområdet. Det rådgivende fødevarerudvalg vil udover sin rådgivende funktion i forhold til fødevareministeren, og dermed til regeringen, skulle tage initiativ til temadebatter, høringer og seminarer om aktuelle fødevarerpolitiske temaer.

L. Forskning og udvikling

Fødevarerforskningen skal skabe grundlaget for, at fremtidens fødevarer er af høj kvalitet, og fremstillet på et bæredygtigt grundlag.

Regeringen finder, at forskning på fødevarerområdet er af afgørende betydning. Regeringen vil derfor sikre, at der ved udmøntningen af forskningsbevillingerne sker en stærkere sammenkobling mellem forskning i råvarekvalitet og forskningen inden for den øvrige del af fødevarerekæden. For at sikre fremtidig udvikling skal der sættes på en grundlæggende og strategisk forskning, der indebærer, at alle aspekter i fødevarerforskningen fra bord til jord/hav ansues under en helhedsbetragtning.

Forskningen skal understøtte udviklingen i jordbrugs-, fiskeri- og fødevarersektoren og medvirke til at sikre den fornødne produktivitet fremgang, effektivisering og strukturudvikling, således at erhvervet kan fastholde og udbygge konkurrenceevnen og rentabiliteten.

Forskningen skal målrettes mod produktion på et bæredygtigt grundlag – en produktion af fødevarer af ubestridelig kvalitet fremstillet under uangribelige miljømæssige og etiske produktionsbetingelser.

Forskning i en biologisk og økonomisk bæredygtig fødevarerproduktion vil i øget omfang være rettet mod udvikling af produktionssystemer, der i højere grad tilgodeser husdyrs sundhed og velfærd, samt produktionsformer, der optimerer udnyttelsen af næringsstoffer og formindsker brugen af miljøfremmede stoffer.

Regeringen lægger samtidig vægt på at udbygge det offentlige/private samspil mellem forskningsinstitutionerne og de relevante erhvervsvirksomheder for at fremme udviklingen i fødevarersektoren. Derved opbygges kompetence og viden i den danske fødevarersektor, således at den konkurrencemæssige styrke på markedet udbygges.

Forbindelsen mellem forskning og erhvervsliv skabes blandt andet gennem Fødevareministeriets produktudviklingsordning, der sætter fokus på erhvervmæssig udnyttelse af forskningsresultater. Ordningen har til formål at forbedre sektorens konkurrenceevne samt at styrke og fremme afsætningen af kvalitetsbetonede jordbrugs- og fiskeriprodukter.

Herudover vil regeringen i de kommende fire år fokusere indsatsen på en forlængelse af det Fødevareteknologiske Forsknings- og Udviklingsprogram (FØTEK), som er et samarbejde mellem Forskningsministeriet, Undervisningsministeriet og Fødevareministeriet. Til dette program, FØTEK III, forventes det, at den samlede tilsagnsramme vil udgøre ca. 340 mill. kr. for de tre ministerier.

FØTEK har til formål at styrke og udbygge den danske fødevarerindustri position på det indre marked, samt forbedre fødevarerindustriens evne til at imødekomme fremtidens forbrugeres ønsker. FØTEK skal stimulere forskning, uddannelse og produktudvikling inden for fødevarerområdet og formidle resultaterne herfra til den danske fødevarerindustri.

FØTEK sigter på at forske ud fra et helhedsorienteret syn på levnedsmiddelproduktionen. Programmet omfatter derfor en koordineret indsats vedrørende råvaregrundlag, sundhed og ernæring, ny teknologi, levnedsmiddelkontrol, arbejdsmiljø og forbrugeradfærd.

Regeringen vil endvidere udnytte det forhold, at sektorforskningen i Fødevareministeriets regi nu omfatter hele området fra primærproduktion til fødevarer, herunder sundheds- og forbruger aspekter, og de miljøforhold, som påvirkes af produktionen. Mulighederne for at tænke i helheder og tage udgangspunkt i de fødevarer, der skal stilles til rådighed for forbrugerne, er derved blevet styrket.

Til at rådgive om Fødevareministeriets sektorforskning, herunder om anvendelsen af de midler som afsættes på Fødevareministeriets budget til forskning og forsøg, er der nedsat et offentligt forskningsudvalg. Det centrale for Fødevareministeriets sektorforskning er at ska-

be de bedst mulige vilkår for, at fødevare-, jordbrugs-, og fiskerisektoren kan udvikle sig og bidrage til samfundshusholdningen. Dette skal ske på et bæredygtigt grundlag. Forskningsudvalget, der er sammensat således, at både erhvervs-, miljø-, forsknings- og forbrugerinteresser er repræsenteret, er garant for at denne balance er til stede i ministeriets forskning.

I et samspil med Det Rådgivende Fødevareudvalg har Fødevareministeriet og det rådgivende forskningsudvalg mulighed for at inddrage varierende synspunkter i forskningsråd-

givningen. Der kan således med udgangspunkt i fødevarepolitiske behov igangsættes konkrete målrettede forskningsprogrammer.

Hermed slutter redegørelsen.

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Redegørelse af 16/1 98 om forslag til direktiv om retsbeskyttelse af bioteknologiske opfindelser (KOM(97)446).

(UF-redegørelse nr. UF 1).

Erhvervsministeren (Jan Trøjborg):

Forslag til direktiv om retsbeskyttelse af bioteknologiske opfindelser KOM(97)446

Baggrund

Bestræbelserne på at harmonisere beskyttelsen af bioteknologiske opfindelser har stået på siden 1988, hvor det første direktivforslag blev fremsat. Direktivforslaget gennemgik en del ændringer, inden det blev forkastet af Europa-Parlamentet i marts 1995. Kommissionen fremsatte allerede i december 1995 et nyt direktivforslag, hvori man forsøgte at tage hensyn til Parlamentets betænkeligheder, som især var etisk begrundede. Under Parlamentsdebatten i juli i år blev der vedtaget en del ændringsforslag, som Kommissionen har forsøgt at imødekomme i sit ændrede forslag af 29. august 1997.

Forslaget har været til behandling i Rådet (Indre Marked) den 27. november 1997, hvor teksten fik en sidste justering, inden Rådet godkendte den fælles holdning politisk. Danmark kunne på baggrund af imødekomme af størstedelen af de danske ønsker stemme for forslaget. Holland var det eneste land, som stemte imod forslaget, mens Italien og Belgien undlod at stemme.

Indhold

Direktivforslaget vedrører de aspekter af patentretten, som har med bioteknologiske opfindelser at gøre, d.v.s. de spørgsmål, der opstår, når man skal indpasse bioteknologien i patentretten. De generelle bestemmelser i patentretten berøres derimod ikke. Bioteknologiske opfindelser skal således opfylde de sædvanlige betingelser for patenterbarhed.

Det foreliggende direktivforslag indeholder således bestemmelser for patentering af opfindelser, der vedrører levende materiale, herunder dyr, planter og mennesker. Forslaget udelukker patentering af det menneskelige legeme på alle stadier, herunder også befrugtede æg og

fostre. Den blotte opdagelse af et element, der allerede eksisterer i naturen, er heller ikke patenterbart. Det vil dog være muligt at patentere isolerede dele af det menneskelige legeme, f.eks. dele af gener og celler, hvis delen kan anvendes industrielt, f.eks. i medicinalindustrien. Forslaget indeholder et udtrykkeligt forbud mod patent på metoder til kloning af mennesker, metoder til ændring af menneskets kønsceller, samt anvendelse af menneskelige fostre. Ifølge direktivet er det muligt at få patent på planter og dyr, og dele heraf. Planter og dyreracer er dog undtaget. Fremgangsmåder til fremstilling af planter og dyr kan ligeledes patenteres.

Forslaget indeholder en bestemmelse om, at opfindelser, der strider mod sædelighed og offentlig orden, ikke kan patenteres. Herefter kan der f.eks. udelukkende opnås patent på fremgangsmåder til genmodificering af dyr, som påfører dyret lidelser, såfremt dette er begrundet i en væsentlig medicinsk nytteværdi. Dyr frembragt ved sådanne fremgangsmåder kan ligeledes kun patenteres, hvis der opnås en væsentlig medicinsk nytteværdi.

Da bioteknologiske opfindelser angår materiale, der er selvformerende, indeholder direktivet bestemmelser om beskyttelsens omfang. Patentbeskyttelsen udstrækker sig også til efterfølgende generationer af materialet. En undtagelse herfra er det såkaldte »farmers' privilege« (se pkt. 3 og 7 nedenfor).

På planteområdet indeholder direktivforslaget en bestemmelse om tvangslicens. Denne regel betyder, at en planteforædler, som ikke kan udnytte en plantenyhed uden at krænke et ældre patent, har mulighed for at søge om tvangslicens til udnyttelse af patentet mod en rimelig betaling. Det samme gælder en patenthaver, som ikke kan udnytte opfindelsen uden at krænke en ældre plantenyhed. Der kan f.eks. være tale om en patenteret opfindelse vedrørende et ændret gen, som kan indsættes i en plante. Hvis der ud fra denne opfindelse udvikles en ny plantesort, kan forædleren ikke udnytte denne plantesort, medmindre der gives mulighed for meddelelse af tvangslicens på genet.

Direktivforslaget indeholder endvidere bestemmelser om deponering af biologisk materiale. Deponering af biologisk materiale kan være nødvendigt, såfremt opfindelsen ikke kan beskrives tilstrækkeligt tydeligt i patentansøgningen. Ved deponering indleveres en prøve